

УДК 657.446:631.11(477.73)

Лункіна Т.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Миколаївського національного аграрного університету

Щербина Ю.О.

магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА

THE IMPACT OF THE TAX BURDEN ON FINANCIAL RESULTS OF AN ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено сутність економічної категорії «податкове навантаження». Розраховано податкове навантаження на сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю «Жовтневе» Березнегуватського району. Доведено вплив податкового навантаження на фінансові результати підприємства.

Ключові слова: податкове навантаження, оподаткування підприємств, методика визначення податкового навантаження, податки, фінансові результати.

АННОТАЦИЯ

В статье исследована сущность экономической категории «налоговая нагрузка». Рассчитана налоговая нагрузка на сельскохозяйственное общество с ограниченной ответственностью «Октябрьское» Березнеговатского района. Доказано влияние налоговой нагрузки на финансовые результаты предприятия.

Ключевые слова: налоговая нагрузка, налогообложения предприятий, методика определения налоговой нагрузки, налоги, финансовые результаты.

ANNOTATION

The essence of the economic category «tax burden» is researched. The tax burden on the agrarian Limited Liability Company «Zhovtneve» in Berezhneuvate Raion is calculated. The impact of the tax burden on financial results of an enterprise is grounded.

Keywords: tax burden, taxation, method of determining the tax burden, taxes, financial results.

Постановка проблеми. Податкова система є одним із найважливіших чинників системи державного управління, адже оподаткування підприємств є інструментом регулювання економіки країни. Однак варто зазначити, що вплив податкових важелів на економіку потребує чіткої спланованості, системності та прогнозованості рішень. Потрібно враховувати, що надмірне податкове навантаження є негативним чинником державної податкової політики, яке відповідним чином впливає на розвиток національної економіки, стримує ділову активність суб'єктів господарювання, уповільнює зростання валового внутрішнього продукту є однією із причин виникнення кризових явищ у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи сучасних наукових підходів до визначення та оцінки впливу податкового навантаження закладені в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів, одними з них є: А. Соколовська [1], В. Карауш [3],

В. Слюсаренко [4], В. Савка [6] та інші. Проте питання оцінки податкового навантаження залишається актуальним і потребує подальшого дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасна економічна наука потребує визначення особливостей впливу «податкового навантаження» на фінансові результати підприємства.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення теоретичних засад сутності економічної категорії «податкове навантаження» та визначення рівня податкового навантаження на окреме підприємство.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економічній літературі підходи до визначення поняття «податкове навантаження» різняться за суттю. В одних публікаціях увага акцентується на його кількісній характеристиці, в інших – дають його якісну характеристику, розкриваючи його сутність. Цінним для наукового пошуку є визначення А. Соколовської, яка трактує категорію «податкове навантаження» як ефекти впливу податків на економіку в цілому та на окремих їх платників, пов'язані з економічними обмеженнями, що виникають у результаті сплати податків і відволікання коштів від інших можливих напрямів їх використання [1].

На мікрорівні застосування показника «податкове навантаження» на підприємство набуло широкого вжитку. Показник податкового навантаження на рівні окремого підприємства має одну із найголовніших ролей в економіці підприємства з таких причин:

– показник податкового навантаження застосовується податковими органами для протидії ухиленню від оподаткування та застосування схем мінімізації сплати податків, запобігання та виявлення інших правопорушень які належать до компетенції податкових органів;

– є основним інструментом системи управління оподаткуванням конкретного підприємства в контексті податкового менеджменту, планування й оптимізації.

Однією із найважливіших проблем у діяльності підприємства є проблема податкового навантаження та її вплив на його підприємницьку активність. Оптимальний розмір податкового тягаря – центральна макроекономічна проблема будь-якої держави. Доволі розповсюдженою є думка про зв'язок податкового тягаря та розвитку економіки: чим нижче рівень податкового тягаря, тим стрімкіше і динамічніше розвивається економіка держави, чим менше податки, тим міцніше економіка.

Залежність доходів держави від рівня оподаткування описується так званою кривою Лафера. У відповідності із залежністю, яку описує ця крива, обсяг податкових надходжень залежить від середньої ставки податку і величини доходу. Якщо ставка оподаткування дорівнює нулеві, то держава не отримує податків. Підвищення ставки податку від 0% до певного рівня супроводжується збільшенням податкових надходжень до бюджету. Але подальше збільшення податкового навантаження шляхом підвищення сумарної ставки податків пригнічує виробництво і викликає скорочення сукупних доходів і витрат – джерела податків, або податкової бази. Підвищення ставки податку до 100% супроводжується скороченням податкових надходжень до бюджету. Сумарна ставка оподаткування на рівні 100% означає, що держава намагається вилучити у економічних агентів весь отриманий ними дохід. За таких умов відкрита економічна діяльність втрачає сенс і припиняється, економіка стає «тіньовою», а держава залишається без доходів.

Прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 року № 71-VIII (далі – Закон № 71) кардинально змінило податкове законодавство. Певні зміни можна оцінити негативно, оскільки вони призвели до посилення податкового тиску.

Так, відбулося зменшення податків і зборів. До 01.01.2015 року було 22 податки, в результаті змін їх стало 11. На перший погляд здається, що кількість податків зменшилася в 2 рази. Насправді Закон № 71 повністю скасував лише невелику частину податків. Багато податків «укрупнили» (тобто поєднали). Реально ж за рахунок розширення бази оподаткування та збільшення ставок ситуація змінилася в гіршу сторону.

Ставка ПДФО збільшилася з 17% до 20%. Крім того, на 2015 рік збережена норма, згідно з якою розмір ПСП зменшується на 50%; значно розширена база оподаткування податком на нерухомість; роздрібних торговців підакцизних товарів зробили платниками акцизу тощо.

Законом № 71 об'єднані фіксований сільськогосподарський податок і єдиний податок. Внесено низку змін за спрощеною системою оподаткування. Тепер замість шести груп – чотири. А в рентну плату тепер включається плата за

користування надрами для видобування корисних копалин; за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; за користування радіочастотним ресурсом України; за спеціальне використання води; за спеціальне використання лісових ресурсів; за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України [2].

Таким чином, ми не спостерігаємо позитивних змін. Результатом проведених змін є збільшення податкового навантаження, хоча формально кількість податків зменшилася.

Рівень податкового навантаження в Україні станом на 2008 рік становив 35,9%, тоді як в зарубіжних країнах цей показник становить відповідно 41,9% (Австрія), 43,6% (Франція), 36,2% (Німеччина), 29,7% (Швейцарія), 28,3% (США) тощо [3].

Податкове навантаження на економіку в Україні у 2013 році зупинилось на рівні 44%, тоді як у країнах Центральної та Східної Європи (ЦСЄ), які входять до ЄС, – 30%. Станом на 01.01.14 року податкове навантаження в Україні складало – 45,4%, Польщі – 24,2%, Чехії – 40%. В Україні кількість податків та зборів удвічі більша, ніж у податкових системах розвинутих країн світу. Це і є одним із факторів тінізації економіки, який ще наприкінці 70-х років зафіксував Артур Лафер. Малоса на увазі, що вилучення державою у вигляді податків значної суми доходів у розмірі 40-50% є межею, за якою ліквідуються стимули до підприємницької ініціативи та розширення виробництва [4].

Можна зазначити, що показник податкового навантаження в Україні, порівняно з іншими країнами з розвинутою ринковою економікою, знаходиться на середньому рівні. Однак при цьому така позитивна характеристика вітчизняної податкової системи поєднується з існуючою проблемою значного впливу пільг на розподіл податкового навантаження. На практиці досить часто є така ситуація, при якій платники податків, які не мають пільг і виконують свої платіжні зобов'язання, отримують податковий тиск удвічі більший за середній рівень. У результаті впливу цього фактора податкові зобов'язання нерівномірно розподіляються між галузями економіки і підприємствами. Тому певною мірою проблема нерівномірного розподілу податкового навантаження в Україні є значно гострішою, ніж проблема його загального рівня.

Досвід зарубіжних країн загалом свідчить, що при достатньо високому рівні податкового навантаження поширеними є різноманітні форми державної підтримки у сфері оподаткування, а саме:

– звільнення деяких підприємств від необхідності ведення звітності про результати господарської діяльності та запровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку та звітності;

- використання податків на оціночний дохід і мінімальних податків;
- податкові кредити (відрахування із суми нарахованого податку).

Поділяючи вищеобгрунтовану позицію щодо доцільності обчислення податкового навантаження на рівні держави, вважаємо необхідним здійснити обчислення відповідного показника на окреме підприємство. Для розрахунків візьмемо дані сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Жовтневе» (далі – СТОВ «Жовтневе») Березнегуватського району, яке спеціалізується на вирощуванні та збуті сільськогосподарських культур.

СТОВ «Жовтневе» сплачувало у 2014 році такі податки, як: фіксований сільськогосподарський податок (16,2 тис. грн), податок на додану вартість (1070,0 тис. грн), податок на доходи фізичних осіб (209,1 тис. грн) та інші податки, котрі становили 5,5 тис. грн. Виручка від реалізації підприємством продукції (товарів, робіт, послуг) становила 4800,3 тис. грн.

Розрахувати податкове навантаження ми можемо відношенням всіх податків, що сплачуються до виручки від реалізації.

$$ПНсрн = \sum Псрн / ВР \times 100\% \quad (1)$$

де ПНсрн – податкове навантаження на окреме сільськогосподарське підприємство;

$\sum Псрн$ – загальна сума сплачених податків;

ВР – виручка від реалізації підприємством продукції (товарів, робіт, послуг).

Враховуючи формулу 1, можемо розрахувати податкове навантаження на СТОВ «Жовтневе» у 2014 році. Провівши відповідні розрахунки, можемо сказати, що рівень податкового навантаження відповідно становив:

$$ПНсрн = ((16,2 + 1070,0 + 5,5)/4800,3) \times 100\% = 22,7\%.$$

Отже, можемо зазначити, що податкове навантаження у 2014 році на підприємство було середнім і сягало рівня 22,7%. При розрахунку податкового навантаження ми не включали податок на доходи фізичних осіб, оскільки це є недоцільним, тому що зазначений податок несе податкове навантаження на живу уречевлену працю, а не на підприємство.

Висновки. Ефективна податкова система значною мірою є визначальним фактором економічного зростання, покращення інвестиційного клімату та зростання добробуту. Важливою передумовою такої податкової системи є узгодження інтересів платників податків та

держави. Сучасні умови господарювання, що характеризуються високим рівнем інтеграційних та глобалізаційних процесів, підвищенням ступеня відкритості економік різних країн, підтверджують необхідність функціонування ефективної податкової системи, яка б характеризувалася високою конкурентоспроможністю та сприяла формуванню позитивного іміджу країни у світовому економічному просторі.

Для поліпшення свого економічного стану Україні необхідно поступово знижувати податкове навантаження, використовуючи міжнародний досвід, адаптуючи його до специфіки та умов розвитку нашої країни, створювати умови, в яких майже неможливо буде ухилитися від сплати податкових зобов'язань, що призведе до поступового збільшення надходжень до державного бюджету, а також подбати про те, щоб податкові надходження були доцільно розподілені. За умови ефективного реформування податкової системи у частині зниження реального податкового навантаження Україна матиме шанси стати серйозним суб'єктом податкової конкуренції на світовому просторі.

Отже, оптимальний рівень податкового навантаження є важливим чинником для забезпечення ділової активності, розвитку виробництва та економіки в цілому, а також соціально-політичної стабільності країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Соколовська А. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. Соколовська // Економіка України. – 2010. – № 5. – С. 4-12.
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 року № 71-VIII.
3. Карауш В.В. Податкове навантаження на підприємства в Україні та країнах ЄС / В.В. Карауш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2010dec/1_karaush.htm.
4. Слюсаренко В.Є. Податкова система та податкове навантаження як фактор тінізації економіки / В.Є. Слюсаренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/43/43_32.pdf.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Савка В. Реформування податкової системи в умовах трансформації економіки України / В. Савка // Схід. – 2014. – № 2(93). – С. 86-95.